

19 listopada 2015 r. (czwartek)
Filharmonia Opolska im. Józefa Elsnera

Koncert z okazji jubileuszu 50-lecia Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu

Wykonawcy:

Mariusz Monczak – skrzypce

Paweł Drobnik – klarnet

Dorota Hajzer – wiolonczela

Andrzej Tatarski – fortepian

wprowadzenie do tematu koncertu

Jerzy Stankiewicz

Olivier Messiaen (1908–1992)

- **Utwór na nagrobek Paula Dukasa**
na fortepian (1935)
- **Melodia w stylu Mozarta**
na klarnet i fortepian (1986)
- **Temat z wariacjami**
na skrzypce i fortepian (1932)

- **Kwartet na koniec Czasu**
na skrzypce, klarnet, wiolonczelę
i fortepian (1940/41).
W hołdzie Aniołowi Apokalipsy, który podnosi
rękę ku niebu mówiąc: „Czasu już nie będzie”.

- I. Liturgia kryształu
- II. Wokaliza dla Anioła głoszącego koniec Czasu
- III. Otchłań ptaków
- IV. Intermedium
- V. Pochwała Wiekuistości Jezusa
- VI. Taniec gniewu na siedmiu trąbach
- VII. Nieład barw tęczowych dla Anioła
głoszącego koniec Czasu
- VIII. Pochwała Nieśmiertelności Jezusa

Zaproszenie ważne dla dwóch osób.

Prosimy o potwierdzenie udziału do 16 listopada br.:

tel. 77 453 78 72, e-mail: a.paciorek@cmjw.pl

Utwór na nagrobek Paula Dukasa – utwór dostojny i majestatyczny, jak z najczystszej marmuru, złożony przez Messiaena w hołdzie swojemu nauczycielowi kompozycji i mistrzowi, zmarłemu w maju 1935 r. Messiaen mówi, że to kompozycja „uroczysta, statyczna i pozbawiona ornamentów”. W jego twórczości zapoczątkowuje nowe poczucie czasu zwolnionego, sprzyjającego kontemplacji.

Melodię w stylu Mozarta Messiaen skomponował na egzamin z harmonii w Konserwatorium Paryskim w 1986 r. Mistrz Messiaen, profesor kompozycji, napisał trzyminutową melodię i zharmonizował ją w stylu Mozarta. Zaskakuje ona prostotą, subtelnością, pięknem kantyleny, dotyka czegoś niematerialnego i ponadczasowego. Ćwiczenie przeznaczone dla studentów, zająśniało krystalicznym błyskiem diamentu. Ten miniaturowy utwór należy do wyjątków w twórczości kompozytora wielkich form. Do dzisiaj nie został wydany i po wykonaniach w Krakowie zabrzmi w Opolu, tak samo zagrany z rękopisu kompozytora.

Temat z wariacjami skomponowany dla Claire Delbos, ukochanej żony kompozytora, skrzypaczki i kompozytorki, w 1932 r. Jedyny przykład klasycznej formy tematu z wariacjami u Messiaena, ale także mistrzowsko przez młodego kompozytora zrealizowanej. Dominuje silna romantyczna ekspresja, wsparta wirtuozowską fakturą skrzypcową. W finale wariacji porywająca słuchacza, wspinająca się kantylena, później pojawiająca się jeszcze parokrotnie w muzyce Messiaena, jak choćby w ostatniej części Kwartetu na koniec Czasu. Wyraża symboliczne wznoszenie się duszy człowieka do najwyższych rejonów niebiańskich, a klasyczna forma wariacji nabiera charakteru sakralnego.

Kwartet na koniec Czasu to emblematyczny utwór Oliviera Messiaena, wielkiego klasyka francuskiego i reformatora muzyki XX w. Zarazem jest to utwór szczególny w historii muzyki, nie tylko ze względu na okoliczności powstania w Stalagu VIII A Görlitz, na przełomie 1940/41 r. Będąc jeńcem, 32-letni kompozytor, zajął się studiowaniem Apokalipsy św. Jana, która stała jego źródłem natchnienia. Zachwycał się łukiem tęczy nad horyzontem i ponad zasiekami z drutu kolczastego, słuchał śpiewu ptaków. Siłą woli i niesłabnącego intelektu oraz napięcia emocjonalnego stworzył w takich warunkach obozowych muzykę na tamte czasy nowatorską, zrywającą z utartym traktowaniem rytmu, a zarazem nawiązującą do tradycji, bo opartą na pełnej porywającej wyrazu kantylenie, która w zakończeniu dzieła wznosi się ku niebiańskiej Wysokości. Muzyka ta niesie ważny przekaz, duchowy *message* o nieśmiertelności, który żywo odbierany jest dzisiaj na całym świecie. W Polsce nie możemy zapomnieć, że Olivier Messiaen w obozie jenieckim spotkał zycielwych Polaków. Tak samo młodych jak on podchorążych, którzy wspierali go, otaczali opieką, zapewniając mu ciszę, możliwość skupienia i modlitwy. Zdzisław Nardelli, Tadeusz Łakomski, Świętosław Krawczyński, Mieczysław Mazaraki, Jan Świdorski, Antoni Śliwiński i paru innych spośród polskich jeńców obozu należą dzisiaj do reprezentacyjnych postaci kultury polskiej i życia artystycznego.

Jerzy Stankiewicz